

SOSYOLOJİK AÇIDAN ÇOCUK SUÇLULUĞU VE PAŞAKAPISI CEZAEVİ'NDE BİR DENEME

Ar. Gör. Edibe SÖZEN

Fert doğduğu andan itibaren fertlerarası ilişkilerin mevcut olduğu bir organizasyona katılır. Bu katılma ile, sosyal yapının fertler zincirine bir halka daha ilave edilmiş olur. Fertler, sosyal yapının davranışa tesir eden unsurlarını, içten benimseyip sosyal hayata intibak ettikleri ölçüde, fert-toplum ilişkisinin ahenginden bahsedilebilir. Bunun yanında, şekil ya da mahiyet farklılıkları ne olursa olsun, bazı fert ve grupların toplum kurallarına ters düşebilecek şekildeki davranışlarına da rastlamak mümkündür. Bu davranışlar içerisinde yer alan ve sonuçta yaptırım gücüne tabi olarak suç, sosyal hayat ve grup davranışları ile içiçe olan bir fenomendir.

Suçun mahiyeti sosyal yapıda meydana gelen değişmeler paralelinde farklı şekiller almıştır. Mahiyette meydana gelen değişimleri, özellikle II. Dünya Savaşından sonra artış kaydeden çocuk suçluluğu ile gözlemek mümkündür.

Ülkemizde her geçen gün artış kaydeden, çocuk suçluluğu milli meseleler dizisinde yer alırken, konunun hassasiyetinden dolayı da sosyal ilimler sahasında müşterek çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Suçluluğun her toplumda var olduğu ve varolacağına yanısıra, toplumun en küçük birimi ve korunmaya muhtaç bir varlık olarak

çocuk nasıl ve ne şekilde suç denilen bir sosyal olayın yaratıcısı durumuna girmektedir? Bu soruya cevap bulma gayreti ile, konu sosyolojik yönden ele alınırken psikolojik etkenlerle de desteklenmeye çalışılmıştır.

A - SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞU KAVRAMLARI

1) Suç Kavramı

Suç kavramını en dar manasıyla ele alan Ceza Hukuku'nun verdiği tanıma göre "kanun koyucu tarafından cezalandırılmış bir fiildir" (1). Ancak, birtakım cezalandırma şekillerinin yanında, belli bir hukuk düzeninin mevcut olmadığı ilkel kavimlerden günümüz gelişmiş toplumlarına dek uzanan bir sosyal olay olarak suç, hukuki tanımda olduğu gibi sadece bir sonucun yaptırımından ibaret değildir. Suç ve suçluluk hakkında yapılan araştırmalar göstermektedir ki, suç olan fiil, kanunen belirlenmeden önce birtakım sebepler dizisinden geçmekte ve mevcut sebeplerin karşılıklı tesirleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Böyle bir sebep-sonuç ilişkisi, suçluluğun bizzat kendisinin, ferdi ve diğer fertleri ilgilendiren yönü ile de suçun, incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu şartlar altında suç kavramını belirlerken ferdi biyolojik, psikolojik ve sosyal bir varlık olarak ele alıp suç sayılabilecek davranışını, toplumun değer ve normları çerçevesinde değerlendirmek uygun görünmektedir.

İhtiyaç ve hedefleri ile ferdin davranışı, davranışa yön veren kriterlerle (değer ve normlar ile) uzlaştığı ölçüde dengeden söz edilirken, bazı hal ve şartlarda (ihtilaf halinde) bu denge bozularak davranış, sapma davranış (deviant behavior) şekline dönüşebilir.

Sapma davranışlar içinde yer alan suç ve bunu ortaya koyan fert, "en önemsiz kuralların ihlâlinden, en ciddi anti-sosyal kabahatlere dek geniş bir davranış sahasına girer (2). Bu saha, vücut bulduğu toplumun bünyesi içinde şekillenirken, onun yaptırıcı güçleri ile de sınırlanır. Hırsızlık, adam öldürme... gibi fiiller hemen her ülkenin ceza kanunlarında belirlenmiş suçları teşkil ederken, başlangıçta hukuki açıdan suç sayılmayan, ancak toplum değerleri ile ihtilaf halinde bulunan fiillere rastlamak müm-

kündür. Mevcut fiillerin ilk etapdaki normlararası dengesi, dengelerarası dengesizliğin derin boyutlara varması sonucu her an bozulabilir. Pasif nitelikli bazı hareketlerin şiddet hareketlerine dönüşerek hukuki müdahaleye gerek duyulmasında olduğu gibi...

Suç zaman ve mekâna göre değişen durumu ile "nisbi", her toplumda varolan sosyal olay niteliğindeki durumu ile "genel" (3) bir kavramdır.

Çocuk suçluluğu da nisbî ve genel oluşu ile suç kavramı içinde yer almaktadır. Ancak, çocuk suçluluğu sebepleri açısından, ayrı bir kategori içinde değerlendirilmesi ve cezalandırmadan ziyade ıslah edici çarelerin ortaya konması gerekmektedir.

2 - Çocuk Suçluluğu Kavramı

Çocuk suçluluğunu yetişkin suçluluğundan ayıran özellik her ülkenin millî kanunlarına göre belirlenmiş olan, "yaş" sınırıdır.

T. C. K.'nda 18 yaşından küçükler çocuk kabul edilirken, suçun mahiyetini kavrayabilecek olanlar için alt sınır 11, kavrayamayacak olanlar için 15 olup bunların cezaî sorumluluklarının olmadıkları belirtilmektedir. (TCK. Md. 53, 54)

Yaş sınırına bağlı olarak cezalandırma işlemi, her çocuğun gelişimine bağlı olarak farklı davranışlar gösterebileceği durumu ile karışık bir görünüm arzeder. Şensoy'un ifade ettiği gibi, "çocuk her şeyden önce tam ve olgun bir insan gibi aklî melekeleri henüz gelişmemiş bir varlıktır" (4). Bu sebeple, sosyolojik değerlendirmelerde esas olan 0-21 yaş grubu (5) ele alınmış, çocukluk ve gençlik dönemi bu yaş grubuna yerleştirilmiştir.

Sosyal davranışın izahı, motivasyon-idrak-öğrenmenin temel prensipleri çerçevesinde yapılmaktadır (6). Doğduğu anda henüz sosyal olmayan bir karakterle çocuğun ilk davranışları motive'ler tarafından tayin edilmiş olsa da bu çok kısa bir süre için geçerli olup, idrak ve öğrenmenin motive'ler üzerine kurmuş olduğu mekanizma ile davranış sosyal niteliğe bürünür. Bunun da temel sebebi ferdin en önemli motive'nin "toplu yaşama" motive'i olduğu"dur.

Sosyalleşme süreci içinde çocuğun davranış şeklini, onun gelişme safhalarına dayanarak iki büyük kategori halinde göstermek mümkündür :

- Çocukluk dönemi (0-13)
- Ergenlik dönemi (13-21)

Çocukluk dönemi içinde toplum kurallarının çocuk üzerindeki tesiri yetişkin fert üzerindeki tesirinden daha farklıdır. Meselâ başkasına ait olan bir şeyi almak çoğu zaman da onu kendine mal etmek, çocuk psikolojisine has bir tutumu ifade eder. Aynı fiilin yetişkin bir fert tarafından tekrar edilmesi halinde sonuç farklı bir şekilde gelişme gösterecektir. İlkinde; idrak kabiliyetinin henüz yerleşmediği kaydedilirken, ikincisinde; fiil-çalma-unsuru ile değer ve normlarla yüzyüze gelecektir.

Görüldüğü gibi; fiil aynı olmakla beraber, sosyalleşme sürecinin gelişmeyi takibeden devrelerdeki davranış biçimleri, birbirinden ayrılmakta ve toplumun istediği şekle doğru yol katetmektedir. Çocuktan beklenen davranışlar, öğrenme süreci içinde gelişme gösterir. Bu esnada, çoğu kez çocuğun intibak etme gayretinden kaynaklanan bir takım davranış bozukluklarına rastlanabilir. Davranış bozukluklarının en fazla yoğunlaştığı dönem ise ergenlik dönemidir. Yavuzer'in de belirttiği gibi çocuk suçluluğunun "problemlili evre" ya da "geçiş evresi" olarak adlandırılan dönemde daha sık görünmesi onun yetişkin suçluluğundan ayrı olarak ele alınmasını zaruri kılmaktadır (6).

Dönem içinde görülen davranış bozuklukları, döneme ait iken bazen bu bozukluklar birtakım sebeplerin ön plana geçmesi ile bir sosyal meselenin yaratıcısı durumuna girebilir. İmkân ve istekleri arasında denge kurmayan gencin sosyal statü sağlama amacı ile meşru olmayan bir gruba katılabilmesinde olduğu gibi artık genç için bir takım değer ve normların varlığı bir anlam ifade etmez; ya da bir takım davranış kalıpları onun için anlamsızdır. Bu noktada suç olana fiili yerine getirmede adeta bir çözümlü yolu olarak benimsenebilir.

O halde, ergenlik dönemi içinde görülebilecek davranış bozukluklarının bir sosyal olay şekline dönüştüğü safhada, çocuk suçluluğundan bahsetme ihtimali de artmaktadır.

B - SUÇ VE ÇOCUK SUÇLULUĞU İLE İLGİLİ TEORİ VE GÖRÜŞLER

1 - Bio-Antropolojik Teoriler

Suç ile beden yapısı arasında bir korelasyon kurup belir bir suçlu tipi yaratma çalışmalarının en önemlisini suç antropolojisi sahasında Lombroso gerçekleştirmiştir.

Lombroso'ya göre, doğuştan suçlu adı verilen suçlular bedenlerindeki bazı anormallikler ile diğer fertlerden ayrılırlar. B anormallikler onların iradeleri dışında suç işlemeye yöneltir (7). Jambraso kriminolojisinde önemli hususların en son şekli Alma Kriminolog Nacke tarafından analiz edilmiştir (8).

Gerçek suçlu mutad suçlu olup;

- a) Doğuştan suçlu (bom criminal)
- b) Ahlâken zayıf (moral-insane)
- c) Sar'alı (Epilectic)
- d) Atavizm ile izah edilen (x)
- e) Biyolojik, anatomik bir tip teşkil eder.

Lombroso teorisini Amerika Birleşik Devleti'nde geliştirir. Hoston da suçluların aşağı derecede fiziki yapıları sahip olduklarını ve bunların kısırlaştırılmalarının gerektiğini belirtmektedir.

Biyolojik görüş içinde Sheldon ise, beden yapıları ile suçluluk arasında ilişki kurmaya çalışmıştır.

Eleanor ve Sheldon Glueck ise 500 suçlu, 500 suçlu olmayan çocuk üzerinde yaptığı araştırmada bedeni farklılıkların yanısıra sosyo-kültürel faktörlerinde suçluluk üzerinde önemli bir rol oynadığına işaret etmişlerdir.

Bio-Antropolojik teoriler çerçevesinde suçluluğu izah edici çalışmalar irsi bir özellik, beden yapılarına bağlı olarak geliştirilmiştir. Ancak, günümüzde suçlu çocuğu, suça olan eğilimi

(x) Atalara Çekme, İlkele Dönüş.

karakter ve ahlâkı doğuştan kusurlu ve tedavi kabul etmez bir psikopat sayan anlayış, terkedilmiş ve suçluluk denen bir hastalığın mevcut olmadığı bütün suçlulara ve suçlu çocuklara has psikolojik bir tipin de bulunmadığı kabul edilmiştir (9).

2 - Psikolojik Görüş

Lombroso teorisinden başarısızlığı sonucu psikolojik ekole mensup olanlar suçluluğu zekâ seviyesi ile izah etmeye yönelmişlerdir.

Soyut zekâ ölçme işlemlerinin mümkün olamaması ile modern psikoloji suçluluğu intibak açısından ele almıştır. Eğilim ve görüş daha ziyade ferdin emniyet duygusunun varlığı veya yokluğu, sevgi, taklit edilme hissi, sosyal çevre tarafından kabul edilme, benimsenme ve reddedilme hisleri aile problemlerine karşı durumu veya bu husustaki problemleri ve buna benzer ruhi çatışmalar üzerinde toplanmıştır (10). Modern psikolojiye ait olan bu görüş uygulamada farklı şekillerde gelişme göstermiş ve suçluluk hakkındaki araştırmalar daha ziyade zekâ ölçme işlemleri ile yürütülmeye çalışılmıştır.

3 - Psikanaitik Görüş

Kişiliğin tekamülünden hareket eden bu ekole göre suç, fertte mevcut olan şuur altına itilen bir takım arzu ve temayüllerin normal davranışı, sapma davranış şekline dönüştürmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Freud'un görüşlerinde yer alan Id (x) ve egoya hakim süpergonun kurduğu mekanizma insanın arzu ve eğilimlerine bastırarak kişiliğin teşekkülüne ve davranışlara yön vermektedir. Ancak insan davranışı, sadece arzu ve temayüllerin bastırılmasından ibaret olmayan bütün halde işleyen kompleks bir yapı özelliğine sahiptir. Ayrıca Adler ve Jung'un kişilik hakkındaki görüşlerinde yer aldığı biçimi ile arzu ve temayüllerden kaynaklanan şuur altı davranışlarda bile sosyal özelliklere rastlanmaktadır (11).

(x) Id, İnsanın Bütün Arzu ve Temayülleri.

4 - Hukuki Görüş

Hukuk düzeni ile toplum birbirini tamamlayan birbirinden ayrı tasarımları imkânsız olan iki kavramın kadrolarını teşkil eder (12). Hukukun toplum içindeki düzenleyici rolü kanunlar aracılığı ile gerçekleşmektedir. Suç açısından da kanunların amacı toplumu, istenmeyen davranışlardan, zarar veren fiillerden uzaklaştırmaktır. Kaynağını toplumda bulan sosyal sebeplere dayalı olarak teşekkül etmiş kanunlar uygulamada birer teknik kavram olarak karşımıza çıkarlar.

Lutz'e göre suçlu çocuk "suç teşkil eden bir cürüm ya da kabahat işlemiş küçüktür" (13).

Yukarıda verilen suçlu çocuk tanımında görüldüğü gibi hukuki açıdan esas olan fiil ve yaptırımının ne olduğudur.

Nuran Sayın'a göre ise, gerek kız, gerek erkek çocuklar yönünden en önemli husus evden kaçma olayı olup, kanunen suçlu olmasa da sosyolojik yönden suça eğilimli sayılmaktadır (14). Bu sebeple; çocuğun suçlu statüsüne yerleştirmeden önce geçirdiği safhalar önem kazanırken sosyolojik bir tahlile daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

5 - Sosyo-Kültürel Teoriler

Mevcut teoriler suçlu davranışı toplum içinde öğrenme sürecine ve bazı düzensizliklere bağlayarak izah etme amacını taşımaktadır. Sosyo-kültürel teoriler içinde ayırıcı birleşmeler sosyal dizorganizasyon ve Anomi Suçluluğu izah etme bakımından önemli bir yer tutar.

Sutherland tarafından ortaya konulan ayırıcı birleşmeler (Different Association) teorisine göre, suç karşılıklı ilişkiler sonucu öğrenilir (15).

Sutherland teorisi bir suçlu gruba üye olma, suç tekniklerini öğrenme ve suçlu ailelere mensup olma ile işlenmiş suçlara yerrinde bir izah tarzı getirmektedir.

Hızla gelişen teknoloji ile kültürel değerler arasında bir-açık mevcutsa sosyal organizasyon bu açıkla diz-organizasyonluk haline dönüşebilecektir.

Shaw ve Mc Kay ABD'nde yaptıkları araştırma sonucuna dayanarak dizorganizasyona bağlı olarak şehirlerin çocuk suçluluğunun odak bölgelerini teşkil ettiğini, bu bölgelerin vaktiyle iyi bölgeler olduğunu endüstri ve ticaretin buraları istila etmesiyle cazip ikametgâh setleri olma vasıflarını kaybetmiş olduklarını ve buralara ekonomik durumu bozuk mütemadiyen yer değiştiren heterojen bir nüfus kitlesinin yerleştiğini söylemektedirler (16).

Sosyal dizorganizasyonluk haline suç sebebi olarak bakabilmek için nüfusun bileşimi sanayii aşamasında ortaya çıkan sosyal problemlerin fertlere ne şekil tesir ettiğinin bilinmesi yanında gönüllü, sosyal dizorganizasyonluğun özellikle geleneklerini terk etmiş yahut gelenekleri sarsılmış toplumlarda suça sebep olabileceğine (17) işaret etmektedir.

Anomi kavramı ilk kez, Durkheim tarafından "işbölümü" ve "İntihar" adlı eserlerinde kullanılmıştır.

İşbölümünde anomiyi, bazı sosyal fonksiyonlar arasındaki düzen eksikliği veya yokluğu anlamına, İntihar'da ise ahlâki kural veya kuralların yokluğu anlamına gelmektedir (18).

Anomi halini intiharlar açısından ele alan Durkheim'den sonra Merton mevcut durumu suç, alkolizm, akıl hastalığı gibi sapma hareketlere dayanarak izah etmiş ve bütün sapma hareketlerde olduğu gibi suç ve çocuk suçluluğunu da anomiyi haline bağlamıştır.

Parsons, Anominin analitik özelliklerini belirtirken ferdin sosyal yapıya uyum sağlayamamasını ön plana almaktadır (19).

Anomi halini daha değişik bir tarzda ele alan A. Cohen toplumda varolan diğer alt kültürel gibi çocuk suçluluğunda bir alt-kültür olduğunu ve her alt kültürün kendine has düşünce ve davranış biçiminden hareketle, çocuğun suç olan davranışlarını suçlu çocuk grubuna üye olmakla öğrendiğini (20) suçlu çocukların daha çok alt sınıfa mensup olduklarını belirtmektedir.

Özellikle ABD ve bazı Batı Avrupa ülkelerinde görülen suçlu çocuk çeteleri Cohen'in teorisini kısmî bir şekilde doğrulamaktadır. Bunun yanında her toplumda sınıflar arasında farklı davranış özelliklerine de rastlanırsa da suç olan davranışın sadece be-

lirli bir sınıfa atfedilmesi değer ve sosyal normların özelliği ile tezat bir durum yaratmış olmaktadır.

C - SOSYOLOJİK AÇIDAN ÇOCUK SUÇLULUĞU

Suçluluk meselesinin fertten topluma akseden yönü suç sosyolojisinin doğuşuna zemin hazırlamıştır. (Suç sosyolojisinin kurucularından sayılan Ferri "Suç Sosyolojisi" adlı eserinde, Lombroso teorisini kabul etmekle beraber, suçun topluma bağlanabilecek sebepleri ve toplum üzerindeki tesiri üzerinde durmaktadır. Suç olayını tamamen sosyolojik yönde ele alan Durkheim, Ferri'den ilham almakla beraber bu hususta ampirik olarak değil, tahlillere dayalı bir metod izlemiştir. Durkheim "Sosyoloji Metodunun Kuralları" ve "İntihar" adlı eserinde yer verdiği şekli ile suç patolojik olmaktan çok normal bir olaydır. Çünkü, belli bir toplum içinde devamlı bir yüzde gösteren her olay-bu olay suç dahi olsa-normaldir. Böyle olunca suçluluk bütün toplumların sosyo-kültürel yönlerinden birini oluşturmaktadır (21).

Durkheim "İşbölümü" adlı eserinde suçun yalnızca dışarıdan bakılarak söz konusu toplumun kollektif şuur aracılığı ile tanımlanacağını (22) ifade etmektedir.

Tarde ise, bir sosyal fenomen olarak suçu toplum hayatında esaslı rol oynayan taklit prensibine dayandırmaktadır (23).

Toplum içinde meydana gelen herşey sosyal mahiyettedir. Bu bizi bir sosyal olarak suçun toplumdan soyutlanamayacağına ve toplumun bir üyesi olarak ferdin dışında düşünülmemeyeceği görüşüne götürür. O halde suç, fert ve toplumun ortak bir ürünüdür. Sosyolojik açıdan çocuk suçluluğunu ele alırken suçun sebepleri olabilecek biyolojik ve psikolojik faktörleri kontrol etmenin güçlüğüne idrakinde olarak suçun sebepleri olacak sosyal çevre faktörlerini ön planda tutmayı uygun bulduk.

Çocuk suçluluğu bazı görüşlerde yer aldığı gibi sosyal ya da anti-sosyal bir davranış örneği olmaktan ziyade hatalı ya da eksik sosyalleşmenin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Zira sosyal ilişkilerden kurulu toplum denilen sosyal organizasyonda davranış örneklerinin tümü sosyal olmakla beraber -suçlu davranışında olduğu gibi-, normalden sapma dereceleri farklıdır.

1 - ÇOCUĞUN KATILDIĞI SOSYAL GRUPLAR

a) Aile

Çocuğun sosyal organizasyonundaki yeri katıldığı gruplar ile belirlenir. Çocuğu sosyalleştiren ilk sosyal grup ise, aile müessesidir. Aile içinde ana-baba ve diğer fertlerin davranışlarının çocuk üzerindeki tesiri doğduğu andan başlayarak bir fert olarak topluma katılmasına dek devam eder.

Çocuk sosyalleşme aşamasında iki önemli süreç ile karşı karşıyadır. Bunlar

- Özdeşleşme (Identification)
- Farklılaşmadır (Differentiation) (24).

Her iki sürecin iyi işleyebilmesi çocuğun dışındaki örneklere bağlıdır. Bu örnekler içinde en önemlisi şüphesiz ana-babadır. Bunun yanında çocuğun yakinen ilişki içinde bulunduğu (arkadaş, akraba, öğretmen, kitle haberleşme araçları) model olarak seçilecek biçimlerde gösterilebilir.

Çocuğun kişiliğinin bütünleşmesini sağlayan ve davranış biçimlerinin yer etmesine tesir eden bir diğer süreç ise;

- Mükâfatlandırma-Cezalandırmadır.

Spiro'ya göre, mükâfatlandırma ve cezalandırma toplumdaki değerlerin yerleşmesini sağlayan bir mekanizmadır. Çocuk ana-babası tarafından en küçük yaştan itibaren "iyi" hareketleri için mükâfatlandırılır, "kötü" hareketleri için cezalandırılır (25). Mekanizmanın işleyişini sağlayan, ailenin çocuğu yetiştirmekte izlemekte olduğu usuldür. Bu ise aile içi disiplin tarzında ortaya çıkar.

Glueck'ler "one Thousand Juvenile Delinquents" adlı eserinde disiplini aile bünyesi içerisinde ana-baba ve çocuk arasında içten bağlanma münasebetinde mühim bir yer işgal ettiğini (26) ve 2000 suçlu çocuk üzerinde yaptıkları araştırmada, çocukların % 85'inin uygunsuz nitelikte bir disiplin anlayışı içinde olduklarını ifade etmektedirler (27).

Çocuğun sosyalleşmesinde bir diğer önemli husus onun rol değişimi ile ilgilidir. Çocuğun hem kişiliğinin, hem de sosyalleşmesinin sağlıklı bir gelişme göstermesi için sevgi, şefkat ve emniyet gibi tabii ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaçların temini elbette ki aile içinde gerçekleşir.

Yörükoğlu, sevginin çocukluk döneminde ana-baba gibi ilk kaynaktan alınmasının önemine işaret etmektedir (28). Ailede meydana gelen çözümler (ölüm, boşanma, terk) ile bu ihtiyaçların temini güçleşir. Tabii ihtiyaçların giderilememesi halinde çocuğun kırıklıklara uğrayabileceği ve bunun sonucu olarak dışarıya saldırgan bir karaktere bürünebileceğini söylemek mümkün görünmektedir.

b) Oyun-Arkadaşlık

Çocuğun sosyalleşmesine tesir eden bir diğer grup, oyun ve arkadaşlık grubudur.

Adler oyunun; insanı geleceğe hazırladığını belirtirken çocukların çevresi ile kurduğu ilişkiye açıklık getirdiğini, başkalarına karşı nasıl hareket ettiğini ve başkalarına karşı dostluk ve düşmanlık hislerine açıklık getirdiğini (29) belirtmektedir.

Dönmezer, "Sosyolojik bakımdan bütün ilkel grupların ortaya koyduğu fonksiyonları, oyun gruplarının da yerine getirdiğini ve bu fonksiyonların en önemlisinin sosyalleştirme (socializing) olduğunu" (30) söylemektedir.

Çocuğun sosyal hayatta öğrendiklerinin bir nevi tatbik sahasını oluşturan oyun grubu ve arkadaşlık ilişkileri çocuğun sosyal hayatta intibakında önemli rol oynar. Bunun yanında aile-içi düzensizlikler ve okul-içi başarısızlıklar gibi durumlarda arkadaş grupları çocuğun kendini bir grup içinde kabul ettirmesi bakımından oldukça uygun birer ortamdırlar. Henüz tecrübesiz olan çocuğun grup içindeki hatalı davranış örnekleri ile etkileşimi ve bunları benimseyebilmesi mümkündür. Çocukların ya iştirak halinde suç işlemelerinde görüldüğü üzere suç ve arkadaş grupları arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilmektedir.

2 - SOSYO-EKONOMİK FAKTÖRLER

a) Sanayileşme

Sanayileşmekte olan toplumlarda tarıma dayalı yapıda çocuk üretim birimi olarak geniş aile özelliklerini taşıyan, sanayileşmiş toplumlarda çocuk, tüketim birimi olarak çekirdek aile içinde bir fert olarak yerini almaktadır. Her iki yapıda görülen farklılık çocuğun sosyalleşmesini de etkilemektedir. Çocuk geniş ailede baba mesleğini öğrenerek sosyalleşirken çekirdek aile bu sosyalleşme okul-içi eğitimi şeklinde gerçekleşmektedir.

Çocuk suçluluğu ile sanayileşme arasında ilişki kurarken sanayileşme ile ortaya çıkan bazı problemler (konut, eğitim sektörleri arası dağılım vs.) ön plana geçmektedir. Bunun yanında sanayileşme açısından maddi göstergeler kültürel değerlerle ahenksizlik mi yaratıyor? Yoksa bütünleştirici birer unsur mü teşkil ediyor? Suçlulukta birtakım problemlerin sıklıkla görüldüğü birinci halde kendini belli edip sanayileşmenin suç ile ilişkisi bu aşamada ele alınmalıdır. Sosyal değişmeye etki eden bir faktör olarak sanayileşme yapı değişikliğine sebep olurken, değişiklik özellikle geçiş dönemini yaşayan toplumlarda kendini hissettirmektedir.

Günümüz sanayileşmiş toplumları olarak ABD ve bazı Batı Avrupa ülkelerinde çocuk suçluluğunun nüfus artışından daha hızlı bir şekilde artışını sosyal bütünleşmenin sağlanamaması ya da sosyal ilişkilerin temelini oluşturan manevi desteklerden yoksun oluşuna bağlayabilmek mümkündür.

b) Şehirleşme

Sanayileşme ile sanayi kollarında yeni mesleklerin teşekkülü tarım dışı faaliyetlere yönelme köyün iticiliği ve şehrin çekiciliği ile hız kazanan sosyal hareketlilik şehirleşme olgusunu da beraberinde getirmektedir. Ülkemizde şehirleşmenin sağlıklı olmadığı belli illerde nüfusun yığılması şeklinde gerçekleştiği gözlenmektedir. Şehirleşme suç arasındaki ilişki göç olaylarında fertlerin intibaksızlıkları ve iş bulamama, işsizlik yönünden ele alınmaktadır. Bu hususu kültürel intibaksızlık olarak ele alan Erkal, "Şehir bölgelerinde göç olayında, gerek fertlerde ve gerek

ailenin yapısı içinde çevre karşısında kültürel intibaksızlığın görüldüğünü kıy bölgelerinden şehir bölgelerine göçlerin işsiz kalmaları halinde sosyal dayanışma şuurunu yitirerek, kendi sosyal grupları içerisine çekilmelerinin söz konusu olabileceğini (31) ifade etmektedir.

Özellikle tarım kesiminde çalışan gencin iş imkânı anlayışı içinde şehrin cazibesine kapılma gibi sebeplerle gerçekleştirdiği evden kaçma fiilinde aile desteğinden uzak kalma çocuğun intibaksızlığına ve suça yönelmesine sebep olurken şehirde bu durumlar için bir örnek teşkil etmektedir.

Sosyal sınıf farklılıklarının ve suç yaratıcı etkenlerin şehirlerde yaygınlığı gencin suç işlemede birer malzemedirler. Hırsızlık suçunun şehirlerde ilk sırada yer alan suç türü olmasının sebebi bu görüş çerçevesinde değerlendirilebilir.

C - ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

Tahsil imkânlarına sahip olmayan çocukların işsiz gezmeleri birtakım problemlerin ortaya çıkmasına sebep olabileceği gibi çocuğun bedeni ve fikri gelişimine mani olacak işlerde çalıştırılması halinde de birtakım problemlerin ortaya çıkabileceğinden söz etmek mümkündür. Sanayide çocukların ağır işlerde, ticari sahada ve ayak işlerinde kullanılması neticesinde, çocuğun ruhi dengesinde ve kişiliğinin gelişmesinde birtakım aksaklıkların ortaya çıkma ihtimali çocuğun ruhi, fiziki, zihni yapısı bakımından artabilir.

Dönmezer'e göre, "Çocuğa ve onun istikbaline ilgi duymayan ebeveyn birçok hallerde çocukların çalışmasını derhal istismar için bunların çabuk para kazanabilir hale gelemelerini istemekte ve onları kahveci çırağı, gazete satıcılığı gibi işlere sevk etmektedirler. Bu gibi işler hususi bilgiyi gerektirmedikinden icrası ekseriya yalan ve hileye sapılmasını icap ettirir" (32).

Bu durumda denilebilir ki, çocuğun yapısına uymayan işlerden çalışmasının tek sorumlusu -aile-dir.

Aynı hususlara değinen Kessler özellikle İstanbul'da çocukların bilhassa gazete satıcılığı ve seyyar satıcılık gibi işlerden çalışmasını kati surette ve istisnasız olarak men edilmesini ge-

rektiğini söylemektedir. Aynı suretle kahvehanelerde otel, gazino, lokanta ve meyhanelerde çocukların çalıştırılmasının mutlak şekilde yasak edilmesini zira bu nevi işlerin çocukların manen harap olmalarında çok büyük rol oynadığını belirtmektedir (33).

Sanayide çalışmanın belli bir yaş sınırına hitap etmesi ile ergenlik dönemi içinde olan çocuğun problemleri ve çalışma hayatının güçlükleri karşı karşıyadır. Böyle bir dönemde ailenin kontrolüne olan ihtiyaç çalışma sebebi ile aileden uzaklaşma, genci problemlerinin çözümünde yalnız kalması durumu ile bir intibaksızlık haline sürükleyebilir. Bunun yanında iş yerinde kişilerin olumsuz yöndeki davranış örnekleri çocuk için bir model oluşturabilir. Yörükoğlu, ailenin kontrolünden uzak olarak elinde harcayacak parası olan çocuğun sigara ve içkiye alışma ve kumar oynama gibi kötü alışkanlıkların kazanılmasının kolay olduğunu belirtmektedir (34).

Tüm bunların yanında 1475 sayılı iş kanunu gereğinde 16 yaşından küçüklerin ağır iş ve tehlikeli işlerde çalışmaları yasaklanmıştır (Md. 708). Aynı kanun 16 yaşını doldurmamış çocukların hangi işte olursa olsun sekiz saatten fazla çalıştırılmalarını men etmiştir.

Kanuni birtakım sınırlamaların yanında tahsil imkânlarını elde edememenin fonksiyonları olarak işsiz kalma ya da bünyeye uygun olmayan işlerde çalışma gibi iki alternatif arasında olan çocuk için çözüm nedir?

Sanayide vasıfsız olarak ticarete ayak işlerinde çalışan çocuğun üretime katkısı ne kadar az ise, çocuğun bedeni, ruhi gelişmelerinde görülebilecek tahribat da o kadar fazladır.

Netice olarak; denilebilir ki, halen yürürlükte olan sekiz yıllık mecburi temel eğitim programına bir an önce geçilmesi ya da çocukların vasıflı eleman olarak meslek edinmelerini sağlayacak -ihtisas programlarına- ülke çapında ağırlık verilmesi birer çözüm yolu olarak ele alınmalıdır. Mevcut durum vasıflı eleman yetiştirme açısından ülke ekonomisine bir değer katarken 16 yaşından küçük çalışan çocukların problemlerine de ışık tutacaktır.

D - PAŞAKAPISI CEZAEVİ'NDE BİR DENEME

Ülkemizde çocuk suçluluğunu tesbit etme amacı ile yapılan araştırma ve anket sonuçlarına göre (1937-1977 yılları arasında) çocuk suçluluğu içinde yer alan suç türlerinin başında şiddet suçları gelirken bunun sırasıyla cinsi ile ilgili suçlar, hırsızlık ve diğer suçlar izlemektedir. Sözü geçen yıllar arasında elde edilen suçlarla ülke çapında genel bir tablo çizmek pek mümkün görünmemektedir. Köylerde sınıf farklarını yaratan etkenlerin çok az ya da hiç olmayışı ve buna bağlı olarak fertlerin hayat standartlarındaki eş değerlik ferdin mala karşı suç işleme eğilimini azaltmaktadır. Bu halde araştırma sahasındaki değişken faktörlerin hesaba katmak daha tutarlı bir yaklaşımla konuya eğilmeyi mümkün kılmaktadır. Değişken faktörlerden birkaçı şu şekilde belirlenebilir :

- a) Araştırmanın yapıldığı yer, (cezaevi, ıslahevi, çocuk büroları)
- b) Çocuğun bağlı bulunduğu idarî teşkilat ya da fiziki çevre, (il, ilçe, köy)
- c) Yaş sınırı,
- d) Sosyal değişimin yönü ve sosyal ilişkiler düzeyi...

Suçluluk ile ilgili teori ve görüşler suça sebep olabilecek faktörler (irsiyet, zekâ, yaş, kişilik, sosyal çevre faktörleri) ışığı altında Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'nde alt sınır 13, üst sınır 21 yaş grubu içine alan 40 hükümlü çocuk üzerinde 15 Aralık 1983-15 Şubat 1984 tarihleri arasında -örnekleme- usulü ile yapılan anket sonuçlarına göre elde edilen veriler bu başlık altında sunulmaya çalışılacaktır.

Tablo : 1 Paşakapısı Cezaevi'nde hükümlü çocuklarla ilgili suç türleri ve yaşlara göre dağılımı.

SUÇLAR	YAŞ GRUPLARI			TOPLAM	Suç Türlerinin Toplam İçinde % Dağılımı
	11-14	15-18	19-21		
Hırsızlık	2	22	4	28	70
Adam Öldürme	-	1	4	5	12,5
Cinsiyetle İlgili Suçlar	-	2	2	4	10
Silahlı Gasp	-	-	2	2	5
Trafik	-	1	-	1	2,5
TOPLAM	2	26	12	40	
Yaş Grupları İtibariyle Toplam İçinde % Dağılımı	5	65	30		

Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'nde 40 erkek hükümlü çocuk tarafından en fazla işlenen ve şehir suçluluğunun da karakteristik özelliğini taşıyan suç türünün başında hırsızlık gelmektedir. Bu suç türünü % 25 ile, adam öldürme % 70, % 10 ile cinsiyetle ilgili suçları % 7,5 ile diğer suçlar izlemektedir. Dördüncü sırada yer alan silahlı gasbın ayrı bir sütun içinde ele alınmasının sebebi 1980 öncesi ülkemizde cereyan eden terör hareketlerine çocukların da nasıl ve ne şekilde katılmış olduğunu göstermek amacını taşımaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi hırsızlık suçunun küçük yaş gruplarında yoğunlaştığı, buna karşılık adam öldürme suçunun daha büyük yaş grubunda yer aldığı yaş ve suçluluk arasındaki ilişkiyi belirleyici bir özellik taşımaktadır.

Saran, adam öldürme ve yaralama suçlarının ortaya çıkışını ve suçların bedeni gelişme ile yakın bir ilişki olduğu görüşüne dayandırmaktadır (35).

Tablo 1'den çıkarılacak sonuç şudur ki; suç türlerinin dağılımı ne olursa olsun, çocuk kendi iradesi ile ya da iradesi dışında bir başkasının teşviki ile suç işlemiştir. Suç işlemeye tesir eden biyolojik veya psikolojik faktörleri uygulama sahasında gerçekleştirilmeye ve bunların ne derecede suça sebep olabileceklerini tesbit etmeye muktedir olamamaktan dolayı bundan sonra sunulacak olan veriler çocuğun katıldığı sosyal gruplar düzeyinde özellikle aile ile olan ilişkilerde çocuğun davranış bozukluklarına itebilecek etkenlerle belirlemeye çalışılacaktır.

Suçların aile yapılarına göre dağılımında çocukların % 60'ının çekirdek aileden % 20'nin geçici nitelikte geniş aileden % 20'nin ise çözülmüş aileden geldikleri görülmektedir. Çekirdek aileye mensup çocukların en yüksek oranda yer alışı bu aile yapısından daha fazla suçlu çocuk çıkması ihtimalinden çok Türkiye'de yaygın aile yapısının çekirdek aile olduğundan kaynaklanmaktadır (36). Bununla beraber çekirdek ailenin daha az fertlerden kurulu yapısında sosyal ilişkiler düzeyi zayıflarken "ben" duygusu üst düzeye ulaşır. Bu noktada çocuk "biz" duygusuna hakim olan unsurların arayışı içerisine girebilir. (Maddeye egemen ve geçiş dönemini yaşayan toplumlarda birtakım meselelerin ortaya çıkması halinde...)

Aile yapısı ile çocuk suçluluğu arasındaki ilişki de sosyalleşmenin yönü ve mahiyeti ele alınırken sosyalleşmede rol oynayan temel unsur aile-içi disiplindir.

DÜVME		AZARLAMA		NASİHAT		İLGİSİZLİK		BİLİNMIYOR	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
22	52.5	5	12.5	2	5	7	17.5	4	10

Tabloda görüldüğü gibi çocukların aile-içi disiplin tarzlarında bir istikrarsızlık sözkonusudur. "Bilinmiyor" ve "nasihat" sütunu dışında çocukların % 82.55'inin hatalı bir disiplin anlayışı içinde oldukları görülmektedir. "İlgisizlik sütunu"nun % 20 oranında yer alan çözülmüş aile yapısı ile bağımlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Aile yapısının belirlenmesinde ve aile-içi disiplinin gerçekleşmesinde, ana ya da babanın öz ya da üvey oluşu da önemli

bir rol oynamakta. Ana-baba yokluğu otorite yokluğunu doğururken çocukların kendilerini kabul ettirme isteği, aile içindeki ilgisizliği başka bir mekanda örtbas etme şekline de dönüşebilmektedir.

Çocuğun ruhi gelişimine olumsuz yönde tesir eden bir diğer etken ana-baba geçimsizliğidir. Ana-baba arasında kurulan diyalog ne kadar tutarlı ise çocuktan beklenen davranışlar da o kadar olumlu olacaktır. Bu hususta düzenlenen tabloda ana-baba geçimsizliği görünür bir faktör olarak alkol kullanımı ile birlikte düzenlenmiştir.

Suçların, ailede suç işleyen fertlere göre dağılımında ise çocukların aileleri içinde suç işleyen fertlerin daha çok "adam öldürme" suç türünde yoğunlaştığı görülmektedir. Sutherland'ın "Ayrırıcı Birleşmiş Teorisine" uygun olarak, çocuk suç olan davranışı aile içinde öğrenmiştir. Ancak çevrenin kötü tesirlerinden de kurtulamadığı bir gerçektir.

İstanbul Sirkeci II. Şube Emniyet Md. Mv. Cavit Okçuoğlu ile yapılan sözlü görüşmede elde edilen bilgilere göre ise, 9-16 yaş grubunda yoğunlaşan çocukların bizzat aileleri tarafından Anadolu'nun çeşitli yerlerinden İstanbul'a getirilip, sigara satıcılığı, tombalacılık... gibi işlerde çalıştırıldıkları ve bir müddet sonra da çeşitli suçlardan emniyete getirildikleri görülmektedir.

Hırsızlık suçunun içinde yer alan yankesicilik, dolandırıcılık aileler tarafından çocuklara bizzat öğretildiği ve İstanbul Sirkeci II. Şube Emniyet Md.'ü yankesicilik masası kayıtlarında bu suçların İstanbul içinde çeşitli semtlerde odaklaştığı ve bir aileye mensup fertlerin aynı suçlardan sıklıkla işlendiği kayıtlar ve kayıt tarihlerinden anlaşılmaktadır.

İstanbul içinde Kasımpaşa-Hacıhüsrev, Gaziosmanpaşa-Sarıgöl, Şişli-Kuştepe, Kadıköy-Tuzcuoğlu ve Anadolu'dan gelen çocukları barındıran Topkapı surları yoğunlaşan suç bölgeleridir.

Bu bölgelerde Cohen'in teorisinde yer alan bir suçluluk alt kültüründen bahsedilebilir. Ancak sözü geçen yerlerde suçlu çocuk çeteleri yok gibidir. Çocuklar tarafından işlenen suçlar çoğunlukla ailelerin tesir ve teşvikiyle ortaya çıkmakta ve işleme teknikleri ana-baba tarafından çocuklara bizzat öğretilmektedir.

Ailelerin ekonomik durumu ile çocukların suç işlemeleri arasındaki ilişkiyi belirlemede baba meslekleri (mesleklere göre ge-

lii dağılımı) ve hane halkı sayısı kriter olarak ele alınmıştır. Suç işleyen çocukların baba meslekleri % 45 ile küçük esnaf ve sanatkâr grubunda toplanırken, bunu % 27.5 ile çiftçi ve tarım işçisi, % 20 ile işçi (vasıfsız işçi), % 7.5 ile memur grubu izlemektedir.

Verilere bağlı olarak, suçlu çocukların (mesleklere bağlı gelir dağılımına uygun olarak) (36) daha ziyade orta sınıftan geldikleri bununla beraber, gelirin hane halkı sayısına bölündüğünde, fert başına düşen gelirin azaldığı görülmektedir.

Cinsiyetle ilgili suçlara göre baba meslekleri, çiftçi ve tarım işçisi olarak görülmektedir. Bu ailenin eğitim düzeyinin özellikle çocuğun cinsi terbiyesi açısından düşük olduğu ya da evlenme isteğinin kırsal kesimde daha genç yaşlarda ortaya çıkması şeklinde yorumlanabilir.

Hükümlü çocukların İstanbul'a geliş sebepleri araştırıldığında % 65'inin İstanbul'da ikamet ettiği, % 25'inin kaçak, % 10'unun ise çalışma amacı ile geldikleri tesbit edilmiştir. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden İstanbul'a geliş tarihleri oldukça uzun bir süreyi içine aldığından göç ve kültürel intibaksızlık sözkonusu edilmemektedir. Bunun yanında "kaçak" ve "çalışma" amacı ile İstanbul'a gelen çocukların ailelerinden de ayrı oldukları düşünülürse, yeni bir çevreye intibak etme hususunda karşılaştıkları güçlükler gözardı edilemez.

Özellikle kaçak ya da çalışma için büyük şehire gelen çocuklar da, toplum düzeninde bir kuralsızlık olmasa da (anomi hali) umduğunu bulamama ya da gerçekleştirmek istediğini gerçekleştirememeye, ön plâna geçer. Suça sebep anomi hali, bu noktada kendini gösterebilir.

Çocukların aileden sonra katıldıkları sosyal gruplar içerisinde okul ve arkadaş grupları sosyalleşmeyi yönlendirici birer vasfa sahiptirler. Çocukların büyük bir kısmı sadece ilköğretimi tamamlamış olup (% 52.5) daha ileriki aşamalarda okuldan kaçma ya da terk ile eğitimleri son bulmuştur. Arkadaş grupları ile suçların türleri arasındaki ilişkide ise hükümlü çocukların yakın arkadaş çevreleri belirlenmiştir. Hükümlü çocukların % 42.5'inin yakın arkadaş çevresinin "mahalle" olduğu görülmektedir. Çocukların tahsil hayatına devam etmediklerinden dolayı en düşük yüzdeyi (% 7.5) ile okul arkadaşlığı alırken, % 15'inin "bilinmiyor"

sütunu işaretlemesi, çocukların arkadaş çevrelerinin olmadığı yanında, belirli bir gruba intibak edememe düşüncesini de doğrulamaktadır. Çocukların % 10'unun yakın arkadaş çevresinin cezaevinden oluşu, onların geleceği hakkında şüphe uyandırmaktadır.

Hükümlü çocuklarının çoğunun tahsil hayatına devam edemediklerinden dolayı cezaevine girmeden ne işle meşgul oldukları hususunda ise % 34.2'nin işsiz, % 31.5'inin işçi, % 8.4'nün çırak, % 5.3'nün çoban, % 5.3'ünün seyyar satıcı, % 5.3'ünün bilinmediği tesbit edilmiştir.

İş Kanunu'nun gerekli maddelerinden yararlanan ve kanuni haklara, çalışma sahasında sahip olan çocuk için, geçici nitelikte işlerde çalışma, çözüm bekleyen ayrı bir meselenin başlangıcını oluşturmaktadır. Özellikle işçi statüsünde çalışıyor gözüken çocuk daha ziyade çıraklık mevkiinde bulunmakta ve ihtisaslaşmagerçekleşmemektedir. Bu hem çocuğun geleceği hem de meslek dalında verilen hizmetin ve ürünün kalite aşamasında birtakım aksaklıklara sebep olacaktır.

- SONUÇ -

Bir toplumun geleceği hakkında eğer bir şey söylemek mümkün ise bu elbette ki toplumun en küçük birimi olarak çocukların yetiştirilmesi ile yakından ilgili olacaktır.

Çocuk ve genç sosyalleşmede ne denli başarılı olabilir ise sosyal organizasyonda fert-toplum ilişkisi o denli dengeli olacaktır.

Bu dengeye tezat bir görünüm kazandıran sosyal olaylardan biri olarak suç ve özellikle çocuk suçluluğu ıslah ve çözüm bekleyen bir mesele haline gelmiştir.

Çocuk suçluluğunu sosyolojik yönde tesbit etme amacı ile, saha araştırması safhasında şu sonuçlara varılmıştır.

- Özellikle şehirlerde çocuklar tarafından işlenen suç türlerinin başında hırsızlık gelmektedir.

- Çocukların yaş grupları ile işledikleri suç türleri arasında bağımlı bir ilişki mevcuttur.

- Suçlu çocukların ailelerinde uygulanan disiplin tarzı oldukça kötüdür. Bu çocuğun hatalı ya da eksik sosyalleşmesinde birinci derecede sorumlu tutulacak bir etkindir.

- Suçlu çocukların ailelerinden düzenli bir hayat tarzı mevcut olmayıp, aile içi ilişkiler zayıftır.

- Ailenin değer ve normları kapmadaki zayıflığı çocuklarını eğitmeleri (sosyalleştirmeleri) hususunda güçlük yaratmaktadır.

- Suçlu çocukların çoğu okula devam etmediklerinden dolayı ya işsiz bulunmakta, ya da bünye ve kabiliyetlerine uygun olmayan işlerde çalışmaktadırlar.

- Suçlu çocukların buldukları çevreler özellikleri itibariyle çocuğun sosyalleşmesine ters yönde tesir edebilecek hatalı ör-

nekler ile içiçe olup, bunun en açık örneğini buldukları çevre-
den seçtikleri arkadaş grupları ile suç işlemlerinde görmekteyiz.

- Özellikle evden kaçma ve okuldan kaçma durumu ile karşı
karşıya olan çocukların bir kısmında mevcut bir intibaksızlık hali
sözkonusudur.

- Mevcut sebeplerin varlığı halinde suça yönelen çocuğu
(fert-toplum-devlet üçlüsünde) ıslah etmek ilgili tüm kuruluş-
ların amacı, bir hatalı hareketin bir diğer hataya yol açmaması
için gerekli tedbirleri alma yolunda olmalıdır.

Bunlar :

- Çocuk mahkemelerinin kurulması ve
- Kimsesiz çocuklar ile ilgili kanunların bir an önce yürür-
lüğe koyulmasıdır.

Ülkemizde çocuk ceza ve İslahevlerinin yetersiz oluşundan
dolayı suçlu çocuklar ceza sürelerini yetişkinlere ait cezaevlerin-
de doldurmaktadır.

Bu elbette ki suçlu çocuk ve toplumun zararına bir durumu
sergilemektedir.

O halde yapılacak ilk iş çocuklarla ilgili kanunları harekete
geçirmektir.

Bunlardan ilki 1950'lerden bu yana çocuk mahkemelerinin
kurulması hakkında çıkarılmak istenen "Çocuk Mahkemelerinin
Kurulması" Kanunu'dur.

Aynı kanun ile ilgili olarak 1979 yılında bir teşebbüste bu-
lunulmuş ancak sözü geçen kanun 1981 yılında uygulamaya ko-
nulmadan değişikliğe tabi tutulmuş ve uygulama dönemi içinde
beş yıllık bir süre tanınmıştır. 1984 yılına gelindiği halde bu hu-
susta herhangi bir değişikliğin olmaması, kanunların çıkarılması-
nın değil, uygulanabilmesinin önemli olduğuna bizi götürmektedir.

7/11/1979'da, Çocuk Mahkemeleri Kanunu kabul edilirken,
ilgili hükümler ancak 1 Haziran 1982'de yürürlüğe girmiştir.

- Çocuk mahkemelerinde 30 yaşını bitirmiş ve tercihen ço-
cuk sahibi hakimler görev alacaktır.

- Çocuk mahkemeleri 15 yaşını bitirmeyen küçükler tara-
fından işlenen suçlara bakacaktır.

- Çocuk mahkemesi gerek görürse küçükler hakkında :
- Veliye, vasiye veya bakıp gözetmeyi üzerine alan akrabadan birine teslim etmeye,
- Bir aile yanına yerleştirmeye,
- Çocuk bakım ve yetiştirme yurtlarına veya benzer resmi yahut özel kurumlara yerleştirmeye karar verilecek.
- Suç işlendiğinde 11 yaşını bitirmiş olup, 15 yaşını bitirmeyen çocukların cezaları çocuk ceza veya çocuk ıslah evlerinde çektirilecektir.
- Çocuk mahkemelerinin kurulması ve faaliyetlerini yürütebilmesi için yan kuruluşlara ve uzman kadrolara ihtiyaç vardır. Bunlar bir bütün teşkil etmediği sürece çocuk mahkemelerinin fonksiyonu ne olacaktır?
- Mevcut kanun çerçevesinde konu çözümlenmeye çalışırken bir takım sosyal müesseselerin faaliyeti de ön plana çıkmaktadır.

Diğer sosyal meselelerde olduğu gibi, çocuk suçluluğunun da ıslah ya da çözümünde belirlenen kanunların, herşeyden önce, kendi sosyal bünye ve müesseselerimize uygun olması gerekmektedir.

Aile temellerinin henüz sarsılmamış olduğu toplumumuzda, aile-çocuk ilişkisinde ortaya çıkan düzensizlikler yine aile içinde çözümlenmeye çalışılmalı, devlet bu konuda aileler üzerinde ağırlığını hissettirmelidir.

Özellikle "korunmaya muhtaç çocukların" yurtlara alınmasında mümkün mertebe kimsesiz olan çocuklar tercih edilmelidir.

Yurtlarda kalan gönüllü kişilerin de bu kuruluşlara katkısıyla maddi yönden tatmin imkânına sahip olsalar da ana-baba yokluğu ile sosyalleşmelerinde bir takım aksaklıkların ortaya çıkma ihtimali ile; çocuk mümkün olduğu kadar ailesinin bakımından eğer aileden birisi yok ise ikinci ve üçüncü derecedeki akrabaların yanında kalmalı, bu yok ise devlet evlat edinme hususunda yeni düzenlemelere girmelidir.

KAYNAKLAR

- 1) Dönmezer, S., Kriminoloji, 5.b, İstanbul, 1975, s. 41.
- 2) Kessler, J. W., Psychopathology of Childhood, INC., Prentice Hall, 1966, s. 296.
- 3) Dönmezer, S., a.g.e., s. 46.
- 4) Şensoy, N., "Çocuk Mahkemeleri ve Nezaret Altında Serbestî Sistemi", İş Mecmuası, s. 34, İstanbul, 1943, s. 141.
- 5) Bilgen, M., "Çocuk Suçluluğu Özel Statüsü", (Mukayeseli Hukuk ve Hukukumuzda) Adalet Dergisi, s. 4, 1981, s. 523.
- 6) Yavuzer, H., Çocuk ve Suç, İstanbul, 1982, s. 21.
- 7) Dönmezer, S., a.g.e., s. 91.
- 8) Burgess, E. W., On Community, Family, Delinquency, London, 1973, s. 175-177.
- 9) Meydan Larousse, C. 3, s. 288.
- 10) Evrim, S., Psikolojik Açından Suçluluk Sorunu ve Psikolojik İzah Denemesi, İstanbul, 1970, s. 88-89.
- 11) Songar, A., Temel Psikiyatri, Psikofizyolojik Temel Bilgiler, İstanbul, 1981, s. 166-167.
- 12) Z. F. Fındıkoğlu, Hukuk Sosyolojisi, Cild III, İst. 1968, s. 49.
- 13) Lutz, P., Çocuk Suçluluğu, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara, 1965, s. 6.
- 14) Sayın, N., "Kimsesiz Çocukların Çalışma Hayatındaki Rolü", Çalışma Enstitüsü, Sanayi ve Çocuk ve Genç İşçilerin Korunmaları Semineri, İstanbul, 1968, s. 2.
- 15) Dönmezer, S., a.g.e., s. 343-344.
- 16) Saran, N., İstanbul Şehrinde Polisle İlgili Olan 18 Yaşında Küçük Çocukların Sosyo-Kültürel Özellikleri Hakkında Bir Araştırma, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1968, s. 24.
- 17) Gölcüklü, F., Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara, 1962, s. 50.
- 18) Tolan, B., Çağdaş Toplumun Bunalımı, Anomi ve Yabancılaşma,
- 19) Tolan, B., a.g.e., s. 92.
- 20) Kuntay, E., Ailedeki Çözülmenin Çocuk Suçluluğuna Etkileri Üzerine, İstanbul Çevresinde Yapılmış Bir Araştırma, İstanbul, 1975, s. 49, (Dok. Tezi)

- 21) Bruhl, H. L., "Suç Sosyolojisine Giriş, Çev. Ümit Meriç, Pedagoji Dergisi, s. 2, Ayrı Bası, İstanbul, 1984, s. 282-283.
- 22) Aron, R., Toplumbilim Düşüncesinde Ana Akımlar, Pareto Weber-Durkheim, Ankara, 1973, s. 145-177.
- 23) Burgess, E.W.
- 24) Songar, A., Çeşitleme, İstanbul, 1981, s. 104-105.
- 25) Mardin, Ş., Din ve İdeoloji, 2. Bası, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, s. 47-48.
- 26) Nirun, N., "Suç Hadisesinin Sosyal Sebepleri Üzerine Bir Araştırma", DTCF, Felsefe Araştırmaları Enstitüsü, C. 6, Ankara, 1968, s. 163.
- 27) Dönmezer, S., a.g.e., s. 262.
- 28) Yörükoğlu, A., Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 1982, s. 138.
- 29) Adler, A., İnsanı Tanıma Sanatı, 2. Bası, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1978, s. 78-79.
- 30) Dönmezer, S., "Çocuk ve Gençlik Suçluluğuna Boş Zamanların Rolü", (Tebliğ), Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, 1964, s. 2.
- 31) Erkal, M.E., Sosyoloji (Toplumbilim), Trabzon, 1982, s. 130-131.
- 32) Dönmezer, S., "Garb Memleketlerinde ve Memleketimizde Çocuk Suçluluğunun İnkişafı", İş Mecmuası, s. 34, Burhanettin Matbaası, İstanbul, 1943, s. 125.
- 33) Kessler, "Türkiye'de Çocuk Say'ı", Çev. Orhan İna, İş Mecmuası, s. 34, Burhanettin Matbaası, İstanbul, 1943, s. 77.
- 34) Atalay, Yörükoğlu, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Ankara, 1983, s. 198.
- 35) Nephin, Saran, a.g.e., s. 51.
- 36) Bknz. Timur, S., Türkiye'de Aile Yapısı, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1972.
- 37) DPT, Gelir Dağılımı SPDAŞ, Yayın No: DPT 1495, Ankara, 1976, s. 169.